

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

24. De Delectatione actu voluntatis Elicito.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

Dur. 1. d. 1.
q. 2.

boni à nobis se iuncti, an verò tantum boni nobis coniuncti. Durandus censet, spem (& idem proculdubio dicere cogitur de desiderio) non esse simpliciter Dei, sed Dei tanquam visi: quasi dicat, spei actu sperare nos videre Deum, non autem sperare ipsum Deum. Sic (inquit) non speramus cibum vel potum, sed speramus edere aut bibere. Verum certe nimis subtiliter in hac parte Durandus disputat: & dum hæc docet, non considerat spem virtutem esse Theologicam: porro virtus Theologica circa Deum tanquam proximum obiectum, & materiam versatur. Non igitur solus Dei conspectus, quæ est actio nostra, obiectum est spei, sed etiam Deus ipse quatenus est bonum nostrum. Item Aristotele teste. 2. de anima text. 28. Sitis est appetitus frigidi & humidus, & famem est appetitus calidi, & sicci: cum ergo sitimus, vinum, aut aquam optamus; cum fame laboramus, escam appetimus. Item sæpe alijs optamus valetudinem & sanitatem. Quare merito communi consensu Durandus refellitur, ut videre est apud Caietan. 2. 2. q. 17. art. 5. Argen. 1. d. 1. q. 1. art. 2. Ocham, & Gabriel. 1. d. 1. q. 4. ar. 2. Marf. 1. q. 4. art. 2. Dicendum igitur est, spei obiectum esse rem & adiectionem rei, non tanquam duo obiecta, sed tanquam unum obiectum integrum, quod est affectus & possessio rei: affectus verò fit interveniente aliqua functione, & operatione nostra; sicut in patria cælesti beati spiritus claro aspectu & grato obtutu Deum adipiscuntur & possident.

Cap. XXIII.

De delectatione, actu voluntatis elicito.

PRIMO queritur, Quidnam sit delectatio in voluntate. Arbitratur Scotus 3. d. 15. q. 1. §. 1. ut potest dici & 4. dist. 49. q. 7. Bassolis. 1. dist. 1. q. 2. Delectationem, dolorem & tristitiam in voluntate, non esse actus elicitos, sed esse formas, vel qualitates, quibus voluntas afficitur; atque ideo non esse operationes, sed affectus & passiones genitas ab obiecto cogitatione percepto tãquam incommo- do, vel tanquam commo- do & cõnvenienti natura. Sed Scotum argumentum manifeste coarguit; quia alioqui in delectatione, dolore vel tristitia nulla esset laus vel vituperatio, nullum meritum aut peccatum: & tamen multæ delectationes, & tristitiæ sunt laude aut vituperatione dignæ, & in multis rerum casibus delectationibus, & mœroribus, ac luctibus meremur, aut peccamus: veluti cum in actione, & officio virtutis & studio bonorum operum delectamur: & ob peccata turpiter admissa contristati dolemus atque lugemus. Item Scoti opinio communi Theologorum consensione refutatur à Caietano, Gregorio, Ochamo, Gabriele, Durando, Conrado, & alijs. Ergo delectatio vel tristitia non solum est permissio in nobis ab obiecto producta. Ocham 1. d. 1. q. 3. ar. 1. Gabriel. 1. d. 1. q. 3. art. 2. concl. 2. & Maior 1. d. 1. q. 20. censent delectationem esse actum quidem voluntatis, sed qui necessario amorem boni præsentis tanquam effectus consequitur, & ideo secundum hanc opinionem, in delectatione, & tristitia erit laus vel vituperatio, meritum aut peccatum; quatenus amor boni præsentis vel mali,

ex quo oblectatio exoritur & surgit, potest esse in laude vel vituperatione, in merito vel peccato. Aristot. lib. 10. ethic. c. 4. & 5. lib. 7. c. 12. latè probat delectationem non esse operationem, sed comitem actionis tanquam eius perfectionem, ornatum, & pulchritudinem: nec comitem esse cuiuscunque actionis, sed eius duntaxat, quæ est sensus vel rationis, quatenus facultas rectè affecta operatur circa obiectum suum bonum, & maxime perfectum ac pulchrum. Non enim delectatur visus quarumcunque rerum aspectu, sed quando vna cum oculo corporis est bene affectus, & cernit colorem pulchrum, & se bene habentem. Sic etiam idem docet de gustatu, odoratu, & tactu, & idem prorsus est de voluntate. Quidam putant delectationem, vel tristitiam esse comitem cuiuscunque operationis in quacunque facultate cognoscente: aiunt enim visum rectè affectum cernentem pulchra delectari; pari ratione gustatum & tactum, & ceteros sensus oblectari, vel contristari, ac dolere. Sed eos ratio manifesta redarguit: quia delectatio vel tristitia non est facultatis cognoscentis, sed facultatis ex rei cognitione quidpiam appetentis aut repudiantis: & verissimè docet Anselmus, Bonaventura, Richardus, & Argentina, solum appetitum delectari. Gregorius putat delectationem esse amorè, quamvis non omnem amorem delectationem esse fateatur; sed eum planè argumentum convincit, quia multa amamus, siue diligimus, quibus tamè non delectamur. Item Dæmones optant, & incitant homines ad peccandum, quorum suasionem & impulsu aliquando contra fas, leges & iura per-rumpunt, & tamen Dæmones lapsu hominù non delectantur, quoniam delectatio cum summa eorum tristitia, & dolore esse non potest. Item tristitia non est odium: nam superni & beati ciues patriæ cælestis odio habent peccata; nec tamen ob id tristitia, mœre ore, doloreve afficiuntur; ergo delectatio non est amor. amorem Gregorius accipit latè; ut sit amare idem, quod velle: amor idem quod voluntas. In hac igitur controuersia constat in primis delectationem in voluntate esse actum ex amore boni præsentis, quod habetur, exortum: & tristitiam esse actum profectum ex odio mali præsentis, quod inuiti patimur, & sustinemus. Differt igitur delectatio ab amore, & desiderio: quod amor est boni tãtm præsentis, tum absentis; tum rei, tum personæ: Desiderium verò, est boni futuri, expectati, vel absentis: Delectatio verò est boni præsentis, quod habetur: & per se directò est rei; indirectò verò personæ, quatenus eius præsentia, aspectu, aut sermone oblectamur atque gaudemus. Ex quo efficitur, ut tristitia delectationi contraria, sit mali præsentis quatenus nobis incommodi: Et sicut delectatio manet, & fluit ex amore boni præsentis, & nobiscum coniuncti; sic dolor siue tristitia nascitur ex odio mali præsentis, quod nos afficit ac tangit: timor verò est mali futuri & expectati, aut nobis verisimiliter imminenti. Non enim remotiora pericula aut mala, sed præsentia, quæ instant, aut probabiliter creduntur ventura formidamus. Obijcies; sæpe delectamur aut contristamur ob bonum, aut malum, quod nobis nõ inest. Respondeo, Ideo nos delectari vel contristari, & mœ-

q. 1. vers. 7.
Contra. 1. 2.
q. 31. art. 1.
ad 1. & q.
52. a. 1. Ma-
ior. 1. d. 1. q.
2. & Fer. 1.
con. Gent.
c. 90.
Maior 1. d.
1. q. 20.

Ansel. lib.
de concep.
Virgi. c. 4.
Bonau. 1. d.
1. ar. 2. q. 1.
ad 1. Richa.
1. d. 1. ar. 2.
q. 1. ad 3. et
Argen. 1. d.
1. q. 1. ar. 2.
Greg. 1. d.
1. q. 2. ar. 2.
conclusiua.

tere,

Caiet. 1. d.
q. 31. art. 4.
& 1. par. q.
64. a. 3. &
Greg. 1. d.
1. q. 1. ar. 2.
concl. 1. O-
cham. 1. d.
1. q. 3. ar. 1.
Gab. 1. d. 1.
q. 3. art. 2.
concl. 1. Du-
rani. d. 1.

rere, quia cogitamus bonum, vel malum nobis inesse, licet non in sit. præterita bona, dum memoria repetuntur, solent oblectare: & futurum bonum, dum speratur, delectat: quod est dicere oblectari nos memoria, & cogitatione boni præteriti, & spe futurorum bonorum. Animaduertendum est, id esse verum, quod Aristoteles docuit delectationem non capi nisi facultas sit bene affecta, & nisi obiectum sit pulchrum, & nobis maxime conueniens: & propterea nos tristitia afficimur vel ex hoc, quod sumus male affecti, quales sunt ægri, & malè valentes, vel ex hoc, quod res obiecta est nobis incommoda, & noxia. Cæterum de delectatione lib. 3. susus agemus.

Secundò quæritur, Quidnam sit actus fruendi in voluntate. Respondeo, Actum fruendi ad delectationem pertinere. Sed est animaduertendum, aliquos Theologos Sot. in 4. d. 49. q. 1. art. 1. docuisse, frui esse actum rationis, eo quod Aug. lib. 1. de doctr. Christ. cap. 32. 33. lib. de moribus Eccles. cap. 3. aliquando tradiderit, frui aliqua re, esse eam videre: & frui esse præsto habere quod amas. Sed re vera actus fruendi ad voluntatem spectat, vt est cõsentiens Theologorum opinio: & Augustinus frui dixit esse videre, non quia putauerit esse videre secundum naturam suam, sed secundum causam & originem, quia ex hoc quod videmus aliquid, eo fruimur, & sæpe res non per naturas earum, sed per causas explicamus, & definimus. Itè Scotus existimat frui esse amare rem præsentem, eo quod Augustinus doceat frui, esse amore inhaerere alicui rei propter ipsam. Sed verius est quod S. Tho. 1. 2. q. 11. art. 1. & communiter cæteri Theologi tradiderunt, frui esse delectari suauiter & iucunde: vt ex Augustino alijs in locis facillè & manifestè colligitur. Item animaduertendum est, Theologos Augustinum secutos accepisse actum fruendi aliter, atq; apud Philosophos accipitur. Augustinus enim in voluntate duos actus distinguit, actum fruendi, & vtendi: actum fruendi docet esse erga bonum, quod tanquam vltimum finis omnium expetitur, ita vt propter ipsum cætera omnia appetantur, ipsum verò non referatur in aliud. Quare, ait Augustin. loco præcitato, lib. 1. de doctr. Christ. cap. 33. solo Deo nobis esse fruendū, quia Deus propter se ipsum expeti debet; at cætera propter ipsum: actum verò vtendi idem Augustinus affirmat esse circa bonum, quod propter vltimum finem optatur: & propterea docet pro creatis rebus, & bonis vti nos debere, non frui, quia nullum bonum creatum est, quod possit tanquam vltimus finis hominis desiderari, & expeti. Ex quo colligit Augustinus peccatum esse, si bonis creatis fruamur, aut si Deo vtamur, quoniam rectus voluntatis ordo in vtroque peruertitur: & ob id ipsis etiam virtutibus frui nõ possumus, sed vt. quamuis virtutes dicantur expeti & amari propter se: sed hoc intelligitur, non quod amentur vt vltimus finis simpliciter; sed ob id, quod ex non expetantur propter aliud minus bonum concupitum. Item propterea ea quod tanquam bona iucunda & pulchra per se, & honesta diligantur, vt docet Magister. At verò apud Philosophos, actus fruendi est quedam delectationis species; ita vt sit quedam delectatio, quatenus cū iucunditate & iuuaitate percipitur tan-

quam fructus dulcissimus, qui ex arbore cum voluptate colligitur. Sicut igitur spes est desiderium cum certa fiducia assequendi id, quod optatur; sic actus fruendi est delectatio cum certa suauitate percepta: & sicut delectatio est finis, & boni, quod propter se expetitur & amatur: sic actus fruendi est finis, non eius, quod est ad finem, & est finis vt propter se concupitur & amati: quale est bonum, iucundum, pulchrum vel honestum.

Cap. XXV.

De intentione siue proposito, qui est actus voluntatis elicitus.

PRIMO quæritur, Quid sit actus intentio in voluntate. Respondeo, esse actum quo voluntas fertur in bonum tanquam in terminum, & finem aliorū, quæ appetuntur propter ipsum: quan docunque enim voluntas appetit bonum vt finem, & terminum obtinendum per aliqua, quæ ducunt ad finem, dicitur finem illum intendere. nam intendere, proprie est velle per aliquid in aliud peruenire: intentionem Cicero propositum dicit, sed vt hoc nomine intètio, vt Philosophorum, & Theologorum more clarius loquar.

Secundò quæritur, Intentio quot modis accipiat a Theologis. Respondeo, accipi bifariam: Primò vt latè patet, & est actus, quo voluntas quippiam vult: nam eo ipso tedit in ipsum, quod vult: & hoc modo omnis actus voluntatis dicitur intentio. Secundo modo accipitur vt est actus quo voluntas appetit finem, vt per aliqua assequendum, tunc enim vult ad finem sibi propositū per aliqua peruenire, & ita accipitur in præsentia.

Tertio quæritur, An intètio sit actus solius voluntatis. Bonæ natura videtur asserere esse actum voluntatis, & rationis, cæteri docent esse actum solius voluntatis. Sed respondeo, substantia & re ipsa esse actum voluntatis, sed origine & causa esse actum rationis, quoniam est actus voluntatis ex intellectu dirigente, & referente ad finem, vt per aliqua idonea, & accommodata remedia cõsequendum.

Quarto quæritur, quare Matth. 6. intentio in rebus agendis dicitur oculus, & lumen: *Lucerna corporis tui est oculus tuus: Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen, quod in te est, tenebrae sunt: ipse tenebrae quante erunt?* Glossa exponit oculum, & lumen, id est, intentionem. Respondeo, eatenus dici lumen, & oculū, quatenus ex intètione finis dirigitur electio eorum, quæ nos ducunt ad finem, vt inferius explicabo.

Quinto quæritur, quænam mentis, siue rationis cognitio præcedat actū intentionis; Respondeo, Commune esse omnium actuum voluntatis, vt sequantur post aliquam mentis, & rationis notitiam, vt præcedentem, & dirigentem ipsam voluntatem; Voluntas enim non fertur, nisi in rem cognitam rationis intelligentia iudicatam: intentionem igitur voluntatis præcedit cognitio, & iudicium, quo perspicitur bonum tanquam finis, & terminus per ea, quæ nos ducunt ad finem, obtinendus, hoc est præcedit notitia rationis, quæ ostendit finem, & alia in ipsum relata. Quare in hoc actu intentionis, finis habet perfectam rationem si-

Ric. 1. d. 1.
a. 2. q. 1. Bo
nau 1. d. 1.
ar. 2. q. 2.
Duran. q. 1.
Ocham. et
Gabriel. q.
3. Argent. 1.
d. 1. q. 1. ar.
2. Scot. 1. d.
1. q. 3. Gre.
1. d. 1. q. 2.
art. 3.
Aug. lib. 1.
de doctri.
Christ. c. 3.
4. & 5. &
ex eo Ma-
gistr. 1. d. 1.

Aug. li. 83.
ques. q. 30.

Magistr. 1.
d. 1.

De inten-
tione S.
Tho. 1. 2. q.
12. Bonau.
2. d. 38. a. 2.
q. 1. & 2.
Richard. 2.
d. 38. a. 3. q.
1. 2. 3. Du-
ran. 2. d. 38.
q. 2. Gabr.
& Greg. 2.
d. 38. q. 1.

Bonau. li.
co citat.